

DIVADLOUNGELT

KAMENNÁ SCÉNA | LETNÍ SCÉNA

SMRT A DÍVKA

Ariel Dorfman

LUCIE
ŠTĚPÁNKOVÁ

TOMÁŠ
DASTLÍK

PETR
STACH

PŘEKLAD
OTA ORNEST

REŽIE
JÍŘÍ SVOBODA

SMRT A DÍVKA

Ariel Dorfman

Režie Jiří Svoboda

Překlad Ota Ornest

Paulina Salasová Lucie Štěpánková

Gerardo Escobar Tomáš Dastlík

Roberto Miranda Petr Stach

Scéna Jiří Svoboda

Kostýmy Alena Schäferová

Asistentka režie Marie Krbová

Zvuk a světla Tomáš Dvořan
Radek Svoboda
David Zelinka

Garderoba a rekvizity Silvie Janáková
Lucie Mrvíková

Hlasy ze záznamu Michal Pavlata
Marta Skarlandtová
Ondřej Novák
Martin Hofmann

Premiéra 20. února 2016 v DIVADLE UNGELT.

Nositelé autorských práv k dílu zastupuje
DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z. s.
Krátkého 1, 190 03 Praha 9, Česká republika

Květiny dodává firma
Metamorphosis, s.r.o.

Inscenace vznikla také zásluhou grantu,
který Divadlu Ungelt udělilo
hlavní město Praha

Hlavní partneři Divadla Ungelt

manželé

Prof. Dr. Dadja Altenburg-Kohl & Daniel Pešta

Klub přátel
Divadla Ungelt, z. s.
za laskavé podpory
Nadace ČEZ

Vážení diváci,
jsem rád, že respektovaný filmový a televizní režisér
Jiří Svoboda přijal mou nabídku a opět režíruje v Ungeltu.
Drama Picasso s Milanem Křáčkem a s Vilmou Cibulkovou
se stalo kultovní inscenací. A to byl Svobodův divadelní
debut. Stejně jako Picasso i Smrt a dívka je vypjaté drama
plné zvrátů a napětí, vyžadující akčnost, spád a dynamiku.
A to umí Jiří Svoboda bezkonkurenčně.
A Lucie Šepánková, Tomáš Dastlík a Petr Stach jsou
skvělí herci.

Vítám Vás tedy v hledišti, dámy a pánové!

Milan Hein
umělecký ředitel Divadla Ungelt

Ariel Dorfman

Pojetí spisovatele jako aktivisty, který svým uměním celý život bojuje za pravdu, které bezmezně věří, je sice dnes již skoro anachronismus, ale přesto se naleznou stále žijící příklady, které nám ukazují, jaký je rozdíl mezi přesvědčením a ideologií. Ariel Dorfman jistě takovým spisovatelem je. Jako romanopisec, novinář, dramatik, básník, esejista, karikaturista, lidskoprávní aktivista a pedagog pojmenovává nebezpečí a hrůzy diktatury a to z pozice nikoli naivního pacifismu, ale z pozice zasvěceného levicového intelektuála s bolestnou osobní zkušeností s Pinochetovým režimem.

Ariel Dorfman se narodil roku 1942 v hlavním městě Argentiny Buenos Aires, kam jeho rodiče utekli před fašismem. Otec pocházel z Oděsy a matka se narodila v Kišiněvu do velkého rumunsko-moldavského židovského klanu. Dorfmanova rodina se krátce po narození Ariela přestěhovala do Spojených států, z kterých však kvůli mccarthismu odešla do Chile. Dorfmanovi bylo tehdy dvanáct let a v úzkém přímořském státu na jihozápadě Jižní Ameriky jeho rodina konečně vydržela až do chlapcovi dospělosti. Studoval Chilskou univerzitu (tam později také učil) a ve dvaceti čtyřech letech se oženil s Angélicou Malinarichovou. Rok na to se oficiálně stal občanem Chile a odjel studovat do Kalifornie na Berkeley, kde strávil dva roky. Poté se natrvalo vrátil do Chile – do země, která mu nejvíce přirostla k srdci, a kterou už považoval za svůj domov.

Když mu bylo něco přes třicet let, začal pracovat jako kulturní poradce levicového prezidenta Salvadora Allendeho – a tato spolupráce byla pro jeho život zlomová. Allende jako první socialistický prezident Chile hned po nástupu do své funkce v roce 1970 prosazoval razantní levicovou sociální politiku, včetně znárodňování, vyvlastňování půdy či kolektivizace.

Dorfman podle všeho sdílel Allendeho přesvědčení. Spolu s Armandem Mattelartem napsal dodnes populární knihu *How To Read Donald Duck* (Jak číst Kačera Donald), v níž pomocí komiksových postaviček satiricky kritizoval americký imperialismus a vůbec celou politiku Severní Ameriky založenou na vykořisťování té Jižní.

Spojené státy vskutku protestovaly proti Allendeho zvolení a podporovaly pravicového protihráče, přesto jim jde jen stěží přiřknout vinu na tom, že se Chile

po brutálních levicových zásazích prezidenta Allendeho dostalo do fatálních ekonomických problémů. A tak i ti, kteří na začátku Allendeho podporovali – tj. nejchudší vrstva obyvatelstva – záhy pochopili, že je jejich prezident zklamal. Ještě v roce 1971 začaly masivní stávky a demonstrace, z nichž je nejznámější „pochod prázdných hrnců“, při němž vyšly chilské ženy do ulic bušící vařečkami do prázdných hrnců na znamení nedostatku zboží a všude přítomného hladu.

Když Dorfman o tomto období hovoří, zdůrazňuje, že Allende byl svobodně a demokraticky zvolený prezident, a že jeho pád byl financován Spojenými státy. Pravda je, že kritická situace v Chile eskalovala tak moc, že se brzy vytvořila silná pravicová opozice a to především v armádě. Uvažovalo se tam o svržení marxistického prezidenta. Vrchní velitel generál Carlos Prats však byl proti chystanému puči. Na podporu pučistů nevystupoval ani jeho zástupce Augusto Pinochet, který po Pratsově odstoupení převzal vrchní funkci. Přestože Pinochetův postoj k opozičním snahám byl dlouhou dobu přinejmenším nejasný, k pučistům se nakonec přidal, ačkoli jen pár dní před násilným převratem. A sehrál v něm hlavní roli.

11. září 1973 armádní jednotky pod vedením Pinocheta zaútočily na prezidentský palác La Moneda. Prezident Allende spáchal sebevraždu a Pinochet násilně převzal moc. A stejně rychle jako se Chile dostalo z levicového extremismu k pravicovému, tak stejně rychle se z Ariela Dorfmana stal hlasitý opoziční exilový spisovatel. Jeho protirežimní aktivitu udržoval při životě pocit odpovědnosti a možná také výčitky. V den útoku měl totiž být v paláci spolu s prezidentem. Dorfman o tomto pro něj zásadním životním zlomu, kdy jen o vlásek unikl smrti, hovoří jako o neuvěřitelné náhodě: „V onen osudný den se stalo několik zázraků, které stály za tím, že jsem nebyl v paláci La Moneda. Měl jsem tam být, ale zastoupil mě můj velmi dobrý přítel. Zemřel místo mě. Byla to naprostá náhoda. Do paláce jsem ten den nepřišel, protože jsem se v televizi pokoušel prosadit jednu svou komiksovou postavičku. Později jsem si uvědomil, že mně tehdy měli zatelefonovat. Existoval totiž seznam lidí, které v případě nouze měli kontaktovat. Nikdo mi ale nevolal. Nechali mě spát. O tři roky později jsem potkal muže jménem Fernando Flores, který měl příslušný seznam na starosti. Do té doby jsem nebyl sto pochopit, proč jsem byl ušetřen. Až on mi řekl, že mé jméno, když přišel čas, ze seznamu vyškrtl. Zeptal jsem se ho proč a on se zamyslel a řekl: Někdo musel žít, aby ten příběh vyprávěl.“ Nemohl si vybrat zapálenějšího vypravěče, než právě Dorfmana. Ze svého francouzského, holandského a amerického exilu po dlouhá léta neúnavně kritizoval Pinochetovu diktaturu.

A že měl mnoho námětů! Pinochet prostřednictvím vojenské junty okamžitě pozastavil platnost ústavy, rozpustil parlament, zavedl přísnou cenzuru, pozastavil činnost politických stran, zvláště těch, které tvořily Allendeho koalici a znemožnil veškeré legální politické aktivity v zemi. Krátce po převratu vznikla i tajná policie DINA pod vedením krutého generála Manuela Contre-rase, která začala okamžitě násilně umlčovat jakékoli nesouhlasné projevy. V Chile se rozpoutal krvavý hon na bývalé Allendeho přívržence, na další komunisty a levicově smýšlející obyvatele a vůbec na všechny, kteří vykazovali znaky protestu. Symbolem tohoto teroru se stal mladý zpěvák Víctor Jara (jehož písně uslyšíte v naší inscenaci), který veřejně podporoval Allendeho, a kterého krátce po puči zatkli, mučili a posléze zastřelili.

Diktatura trvala celých sedmnáct let. V roce 1990 Pino-

chetův režim za podivných okolností nenásilně a tedy dalo by se říct bez trestů skončil. Pinochetova vláda v roce 1989 zorganizovala referendum o budoucnosti chilského státu, které o rok později následovaly svobodné demokratické volby. Ve volbách kandidoval i sám Pinochet. Prohrál a vládu předal křesťanskodemokratickému politikovi Patriciovi Aylwinovi. Pinochet však zůstal na postu vrchního velitele armády až do roku 1998, kdy doživotně získal křeslo v chilském senátu (což mu zaručoval dodatek v ústavě, který sám inicioval). Ve společnosti se však ozývaly silné hlasy – a nejsilnější byl právě Dorfmanův – vybízející k vypořádání se s minulostí. A tak z Pinochetových odpůrců i stoupenců v roce 1990 vznikla Národní komise pravdy a smíření, která stanovila počet obětí režimu na 40018, z toho 3065 zabitých. Dorfmana však tato „poloviční cesta“ (mnozí zločinci byli stále nedotknutelní) neuspokojovala a přivedla ho k tomu, že napsal své nejslavnější anglicky psané drama přímo antických rozměrů **Smrt a dívka**.

Text vytryskl z hloubky jeho bolesti i přesvědčení a patří proto k jednomu z mála vskutku politicky angažovaných hrám, které se vědomě snaží změnit společnost či přivést ji k „prozření“ bez ztráty umělecké hodnoty. Dorfman nepíše jen strhující příběh mučené ženy, ale především píše hlubokou společenskou analýzu přechodu mezi diktaturou a demokracií, píše filozofické

zamyšlení nad spravedlností, odpovědností a právem, píše také angažovaný protestsong nabádající k činům a píše také obžalobu zločinců a obhajobu lidské individuality. Ne náhodou Dorfman ve scénické poznámce na konci originálního výtisku hry vyžaduje, aby se na jeviště sneslo obrovské zrcadlo a nastavilo tvář všem divákům a potažmo tedy jejich minulosti. „Když jsem Smrt a dívku psal, neočekával jsem, že bude mít takový ohlas. Mé cíle byly mnohem skromnější. Po sedmnácti letech jsem se vrátil z exilu domů a tato práce byla můj dárek k bouřlivému politickému přechodu. Diktátor už nebyl u moci, ale jeho vliv a jeho přívrženci stále špinili každý kousek politického života. (...) Cítil jsem, že je povinností spisovatele donutit svou zem, aby na sebe nahlédla, aby nahlédla na všechny ty roky lži a hrůz.“

Text měl světovou premiéru v Royal Court Theatre v Londýně v roce 1991 a zaznamenal okamžitý úspěch, který potvrdilo prestižní ocenění Olivier Award pro nejlepší hru i pro nejlepší herečku (Paulinu hrála Juliet Stevensonová). Za rok hra dobyla Broadway, kde v režii legendárního Mika Nicholse zářila Glenn Closeová. V Chile **Smrt a dívka** tak jednoznačně kladné přijetí neměla. Postoj obyvatel Chile k Pinochetovi totiž byl a stále je minimálně rozporuplný. Pinochetovi nelze upírat jisté zásluhy – díky němu se Chile dostalo z ekonomické krize a směřovalo k prosperitě. Možná i právě proto nezanedbatelná skupina lidí vzpomíná na jeho

režim jako na období blahobytu. Pro ně Dorfman a ostatně i celý západní svět, který se Pinocheta na konci devadesátých let pokusil postavit před soud pro porušování lidských práv, nemá moc pochopení.

Okamžik, kdy španělský soudce vydal zatykač na Pinocheta, který kvůli léčbě vycestoval do Británie, musel být pro Dorfmana nesmírně úlevný. V té době se už z textu **Smrt a dívka** stala legenda, která se emancipovala od chilských reálií a stala se univerzálním varováním před jakýmkoli diktaturami kdekoli na světě. Ostatně i právě proto se do hry zamiloval polský režisér Roman Polanski, kterého si Dorfman vybral v konkurenci šesti filmařů, aby jeho hru převedl na plátno. Dorfman napsal filmový scénář a během natáčení v úzkém kontaktu spolupracoval s režisérem, kterého si nemohl vynachválit. V roce 1994 měl premiéru film s hvězdným obsazením – Sigourney Weaverová (Paulina), Ben Kingsley (Dr. Miranda) a Stuart Wilson (Gerardo) a **Smrt a dívka** se definitivně zapsala do biografie Ariela Dorfmana jako nejznámější a nejuznávanější dílo. Vedle této hry samozřejmě napsal řadu dalších divadelních textů, mnoho románů, nespočet novinových článků a esejí, avšak do češtiny byla prozatím přeložena jen **Smrt a dívka**. Těžko říct, zda je to dané vzdáleností či strachem z autorova levicového smýšlení, jistě to však není dané nekvalitou jeho práce – vždyť ta byla doposud přeložena do více jak čtyřiceti jazyků.

Dnes již má Dorfman, střídavě žijící v Santiagu a v USA, více jak sedmdesát let. Je profesorem literatury na Dukeově univerzitě a zároveň je členem tak prestižních spolků jako je pařížská L'Académie Universelle des Cultures nebo americká American Academy of Arts and Sciences. Zkrátka platí za předního intelektuála západního světa neúnavně bojujícího za něco tak prostého a potřebného jako je pravda: „Můj spisovatelský cit i můj cit jako člověka mě vede k obecné tendenci směřovat k míru a usmíření, k harmonickému spolužití jednoho s druhým. Nicméně o to se nemůžete pokoušet na základě lží, na základě potlačených citů, na základě vašich potlačených zkušeností či na základě potlačených zkušeností velké skupiny obyvatel. Jinými slovy: nemůžete se smířit s někým, kdo vám strašně ublížil. (...) Takže než se zaměříme na smíření, potřebujeme se zaměřit na otázku pravdy. (...) Na světě je mnoho bolesti, která nikdy nemůže zcela odeznít. Pokud jste prošli traumatickou zkušeností – mluvím teď o Chile – zůstane ve vás něco, co nelze zcela vyléčit. Je to oblast, zakázaná oblast, kam je lepší vůbec nevstupovat. Když se předávkuje pravdou, může vás to zabít. Na druhou stranu, boj o tuto pravdu bychom nikdy neměli vzdávat.“

ROZHOVOR s režisérem Jiřím Svobodou

Jiří Svoboda se narodil v roce 1945 na Kladně. Tři roky po vyloučení ze studia na DAMU byl přijat na režii na FAMU, kterou absolvoval v roce 1971. V roce 1975 debutoval dlouhometrážním filmem Zrcadlo pro Kristýnu a od té doby platil za předního režiséra své generace. Mimo jiné natočil Zánik samoty Berhof, Skalpel, prosím, Sametové vrahy nebo v loňském roce televizní film Jan Hus. Vedle své umělecké činnosti byl rovněž politicky aktivní. Členem KSČ byl od roku 1975 a v roce 1990 se stal jejím předsedou. Usiloval o moderní podobu české levice. Působí rovněž jako pedagog.

Tři roky před přijetím na FAMU jste chvíli studoval divadelní režii. Z DAMU vás ale vyloučili.

Byl jsem sice přijat do prvního ročníku, ale pobyl jsem tam krátce. Mezitím jsem totiž spadl s jednou skupinou do vyšetřování Státní bezpečnosti a ti dali pokyn k tomu, abych byl vyloučen ze studia na všech vysokých školách. Což se také povedlo.

Co se tehdy stalo?

Krátce před tím jsme na Kladně dělali divadlo s Edou Pergnerem, který založil soubor Quo Vadis. Měli jsme tam tři premiéry. Ale vzhledem k tomu, že naše divadlo bylo trochu provokativní, tak nám ho zakázali. Napsali jsme petici, že je třeba více svobody v umělecké tvorbě a v žurnalistické práci. Dali jsme to různým ambasádám včetně americké, a tam nás samozřejmě viděli... Byli jsme prostě naivní, bylo mi 17 let.

Ale přesto jste byl o tři roky později přijat na FAMU?

Problém byl v tom, že vyloučení ze studií mělo tři stupně a já dostal ten nejtěžší. Mohl jsem se ucházet o studium na vysoké škole, ale musel mi k tomu dát souhlas ministr školství. A to by asi bylo dosti obtížné. Blížil se ale rok 1968 a docházelo ke zjevné oblevě. Jeden známý našich známých pracoval na děkanátu FAMU a tiše mi poradil, abych do svého životopisu sice napsal, že jsem byl vyloučen ze studia, ale abych tam nepsal paragraf, podle kterého k tomu došlo. Domníval se, že to nikoho nebude zajímat. A měl pravdu. Přijímali mne totiž pedagogové, pro které politické delikty nebyly to hlavní, co by posuzovali. V komisi seděl například Karel Kachyňa, který byl mým hlavním pedagogem, Otakar Vávra, který byl vedoucím katedry, Evald Schorm, Jiří Hanibal, Bořivoj Zeman, Elmar Klos...

Litoval jste někdy, že jste od divadla zběhl k filmu?

Ne. Divadlo i film skýtá úplně jiné možnosti, jak pracovat s časem, a jak pracovat s herci. Někde na půli cesty bývala televize, když se ještě točilo ve studiu. Tam se také zhruba šest týdnů zkoušelo. Ale to, co člověk zažívá při divadelních zkouškách – poměrně velmi úzký kontakt s herci a dennodenní kontinuální práci – je přece jen něco úplně jiného.

Divadlo Ungelt díky svému komornímu prostoru má mnoho společného s filmem. V čem se liší práce u filmu s prací u nás?

Od herců je třeba vyžadovat, aby nehráli technicky. Ve velkých kamenných divadlech vidíte gesta herce a slyšíte jeho hlas, ale bez dalekohledu jen těžko poznáte, jestli herec „hraje na pravdu“. Herci ve velkých divadlech musí zvládat především technickou stránku projevu. Jestli se mu do mimiky a do dalších neverbálních tělesných projevů promítá vnitřní prožitek, už hraje menší roli. V tom je Ungelt odlišný. Připomíná mi, i když je ještě menší, Činoherní klub v šedesátých letech, kam jsme chodili strašně rádi. A tam také ne náhodou režirovali filmoví režiséři, ať už Evald Schorm, Jiří Menzel nebo Jiří Krejčík. Využívali toho, že herec je vidět zblízka, a že je to de facto filmové herectví. Herci nemuseli ztratit pocit authenticity.

V Ungeltu jste divadelně debutoval v roce 2006 inscenací Picasso. Jaký to byl pocit vrátit se po více jak čtyřiceti letech k divadlu?

Pamatuji si, že jsme tady byli s Milanem Kňázkem na jednom představení. Milan totiž chtěl vidět, v jakém divadle má hrát. A když jsme vycházeli ze sálu, tak se mě jen tak neformálně zeptal: „A ty jsi dělal divadlo kde?“. Odpověděl jsem, že jsem nikdy žádné divadlo nedělal a on na mě jen vytřeštil oči... Inscenace to ale nakonec byla docela úspěšná.

Docela? To je slabé slovo.

Oba Vilma Cibulková i Milan byli nominováni na cenu Thálie. Vilma ji získala a myslím, že by si ji zasloužil i Milan.

A překvapilo vás na divadelní režii něco, co jste nečekal?

Filmový a televizní režisér ovládá své dílo beze zbytku. Herec si může myslet, co chce, může si říct, že to nechce

hrát takto pomalu nebo že tuto situaci chce hrát jinak, než řekl režisér, ale já to stejně ve střížně změním k obrazu svému. Divadelní představení je každé jiné a je v rukou herců a diváků. Filmový a televizní divák prakticky nemůže představení nijak ovlivnit, zatímco, jak jsem se sám přesvědčil na Picassovi, divadelní publikum inscenaci přímo ovlivňuje. Záleží na tom, jestli je například chladné nebo vstřícné – herci vše podvědomě cítí, vnímají a přizpůsobují se tomu. Divák je dalším hercem, který to představení vytváří. Divadlo je prostě živé.

A to je to, co vás na něm láká? Proč jste přijal další nabídku divadla Ungelt?

Od dob Picassa jsem dělal mnoho filmů a kontakt s hercem je tam omezený. Máte s ním kontakt jen, když točíte záběr, ale pak přijde jiný záběr a tam už daný herec není, točíte třeba jen protipohled. Kdežto v divadle člověk vidí určitou kontinuitu všech projevů.

Hru Smrt a dívka jste Milanovi Heinovi sám nabídl. Proč?

Líbí se mi, že je psychologicky složitá. Všechny tři postavy mají co hrát. Není tam, tak jak to někdy bývá, žádná dominance, žádná postava není jen pomocná. Zde všechny tři role prochází velkým procesem. Také se mi líbí, že to je určité politikum. Hra se ptá, jak to je se spravedlností. Zejména v době, kdy režim přechází z kruté diktatury do demokratického systému. A co najednou s těmi oběťmi, které trpěly? Musí se smířit s tím, že prostě došlo ke změně? Případně jim někdo pošle papír, že to bylo nespravedlivé, ale nemohou se – zejména ti nejdrobnější lidé – už domoci spravedlnosti jakožto pomsty. Tedy v tom smyslu, jak říká Ježíš v Bibli: oko za oko, zub za zub. Strašný zážitek v nich zůstává zapouzdřený a nesou si ho celý život.

Tak jako si ho nese hlavní hrdinka Dorfmanovy hry.

A najednou při náhodném kontaktu vybuchne v člověku sopka, znovu se otevře zhnisaný vřed a všechny postavy na to musí nějakým způsobem reagovat. Spravedlnost je hlavní téma, ale je zde také otázka legality a legitimacy. Protože samozřejmě v přechodné fázi po změně režimu i nadále fungují některé mechanismy, například v oblasti justice a spravedlnosti, které platily v minulém režimu. Ba dokonce v některých funkcích sedí stejné osoby, které tam lidé potkávali za starého režimu. Čili na sprá-

vedlnost můžete mít dvojí náhled: buď jako na absolutní spravedlnost, která vyžaduje odvetu a tedy to, že viník bude potrestán anebo jako na legalistickou spravedlnost. To znamená, že ta věc může být i promlčená. A i když viníka vídáte, tak se nemůžete ničeho domoci. Můžete o něm mluvit špatně, můžete ho pomluvit, ale to je všechno, čeho se můžete zákonně domoci.

Ale jakou funkci má pak soudce? Čím je?

Soudce je jen k instrumentálnímu řízení společnosti. Aby se lidé navzájem nepobili, je zřízen institut soudce. Ale v čem je ten soudce jiný, než civilní člověk, který není soudcem, ale který ví o nějaké nespravedlnosti? On nemá právo soudit? A to je přesně ta otázka legalistická, otázka pozitivního práva. Paragrafy jsou napsány a nějaký soudce je vykládá a nakládá s nimi. Když se podíváte na pozitivní právo, jak je vykládáno v Evropě, tak zjistíte, jak moc je soudce všemi paragrafy svázán. Často ani o velké nalézání pravdy nejde. Před soudcem, či senátem se musí jen dokázat/nedokázat provinění, pak soudce nalistuje v zákoníku paragraf, podle kterého daného člověka odsoudí. Paragrafy si vymysleli poslanci a můžou je také měnit.

A tak to bylo i v Chile po pádu Pinochetova režimu v devadesátých letech, tedy v době, kdy se děje Smrt a dívka?

Potom, co odezněla první přechodová vlna, byli najednou ti největší viníci odsouzeni k trestům, které u nás vůbec neznáme. Například generál Contreras, který založil vraždící tajnou policii byl odsouzen na 500 let. Takové tresty známe i z anglosaského práva ze Spojených států. To je zcela jiné pojetí právního systému.

Sledoval jste Pinochetův režim a jeho pád v době, kdy byl aktuální?

Tehdy jsem byl už dávno dospělý a pamatuji si, jakou obrovskou vlnu solidarity vyvolával odpor k Pinochetově diktatuře v řadě evropských zemí, ať už to bylo ve Švédsku, v Holandsku nebo ve Francii.

Autor hry Ariel Dorfman byl aktivním členem opozice a z emigrace vystupoval proti Pinochetovu režimu. Vnímáte to z jeho textu?

Byl kulturním poradcem zavražděného prezidenta Allenda, a jak sám píše v autobiografii, tak si noc před tím, než byl prezidentský palác bombardován, zcela ná-

hodně vyměnil službu. V době útoku tam proto nebyl a s ženou rychle emigroval do Francie. Žil pak v řadě evropských zemí, také ve Spojených státech, aby se pak po letech vrátil do Chile. Je prostě znát, že je to autor, který má z toho, o čem píše osobní zážitek. Často vidíte filmy, zejména u nás, kdy mladší režiséři točí filmy o době, kterou nezažili. Znaří ji jenom z vyprávění. Takže ty příběhy postrádají autenticitu. Dorfman to opravdu prožil.

Spatřujete ve hře Smrt a dívka paralely s osudy naší země?

Přechod z jednoho režimu do druhého je vždycky problém. Když si vezmete poměry po roce 1989, tak zjistíte, že i u nás celá řada soudců, která v justici působila před rokem 1989, dál pokračovala i po revoluci. Nebyli totiž po ruce jiní s přiměřeným vzděláním. Lidé, kteří před revolucí zastávali nějaké vysoké funkce, se pak objevili v hospodářských funkcích nebo ve funkcích státní správy. Ale to máte stejné i s denacifikací. Například Werner von Braun, který vyráběl rakety, které dopadaly na Londýn, byl nakonec šéfem výzkumného programu ve Spojených státech, přestože nelze pochybovat o tom, že měl díky svému vynálezu na svědomí ne jeden lidský život. Koneckonců ať už mluvíte s politickými vězni z padesátých let nebo mluvíte s lidmi, kteří prošli Terezínem, Osvětimí či pochodem smrti, tak vidíte, že se jim za ten ztracený čas, za to utrpení, nedostalo přiměřené satisfakce. Tedy přesně toho, co se dožaduje hlavní ženská postava Dorfmanovy hry.

Po revoluci jste byl zvolen předsedou komunistické strany a snažil jste se o moderní podobu levice. Jak na toto období vzpomínáte?

Od začátku jsem usiloval především o to, aby byly přijaty legislativní normy, které by se nějakým způsobem s minulostí vyrovnaly. Po nástupu do funkce jsem konkrétně navrhoval, aby majetek strany byl shromážděn do nějakého fondu, z něhož by pak byli odškodněni lidé, kteří trpěli. Svazácký majetek i majetek dalších organizací se sice dostal do nějakých fondů, ale když se dnes podíváte, kam ty peníze zmizely, tak zjistíte, že se vlastně odpařily. Dodnes si myslím, že ti kteří to nakonec prosadili, to prosadili špatně. Nebo jsme tehdy spolu se slovenskými poslanci KDH, poslanci KDU-ČSL a dalšími prosazovali zákon, který amnestoval všechny tresty vy-

cházející z paragrafu 231, což byl paragraf velezrady proti republice. Podle něho byla odsouzena většina těch nejtěžších politických vězňů v nejtěžších podmínkách. Zákon ale neprošel Federálním shromážděním a byl schválen v okleštěné podobě až po dlouhé době. I v tom spatřuji problémy legalismu předání moci. Nedošlo k nějakému revolučnímu převratu, došlo jen k předání moci, takže mnoho lidí přešlo bez odškodnění z jednoho režimu do druhého. Sice se o nich už neříkalo, že jsou zrádci, jejich děti mohly chodit do jakékoli školy, kam je přihlásili, ale nedostalo se jim plné satisfakce. To je asi vždycky osud legalistických přechodů... Otázka ale je, co je lepší. Když to srovnáte s Velkou francouzskou revolucí, kde legalismus respektován nebyl a na náměstí stála gilotina, zjistíte, že legalistický způsob je z individuálního hlediska často snášen s trpkostí, ale z hlediska fungování společnosti to jinak nejde.

Hra Smrt a dívka se děje těsně po převratu, kdy bylo trauma z represí ještě stále živé. Myslíte, že jsme teď v roce 2016 už překonali naše osobní trauma z totality?

To samozřejmě nemohu zobecnit, ale v roce 1989 jsem natočil film Jen o rodinných záležitostech, který byl o procesech a trýznění lidí v padesátých letech. Hrál tam Bartoška, Hanzlík, Kňážko a další a točili jsem ho ve vězení v Uherském Hradišti. O tu budovu do nedávna nikdo nepečoval a byla v dezolátním stavu. Proto začali bývalí političtí vězni a řada dalších lidí usilovat o to, aby z té budovy byl udělán památník. V rámci této akce mě do Uherského Hradiště pozvali a promítli můj film. A musím říct, že bývalí političtí vězňové, kteří tam přišli, se chovali velice korektně. Zdálo se mi, že je to pro ně historie, kterou už teď živě neprožívají. Řada z nich byla amnestována už v roce 1960, takže už to bylo zhruba 30 let poté, co by chtěli někomu rozbít hubu. Takže se na ten film a i na to, co se tam dělo dívali s jistým odstupem.

O čem chcete, aby divák přemýšlel, když půjde z této inscenace?

Především o tom, jestli je spravedlnost dosažitelná. A jestli je dosažitelná v extrémních společenských podmínkách, když se k moci dostane diktátorský režim. A mohu vzít spravedlnost do vlastních rukou a potrestat toho, kdo mě trýznil nebo se musím smířit s tím, že to bude na věky zapomenuto?

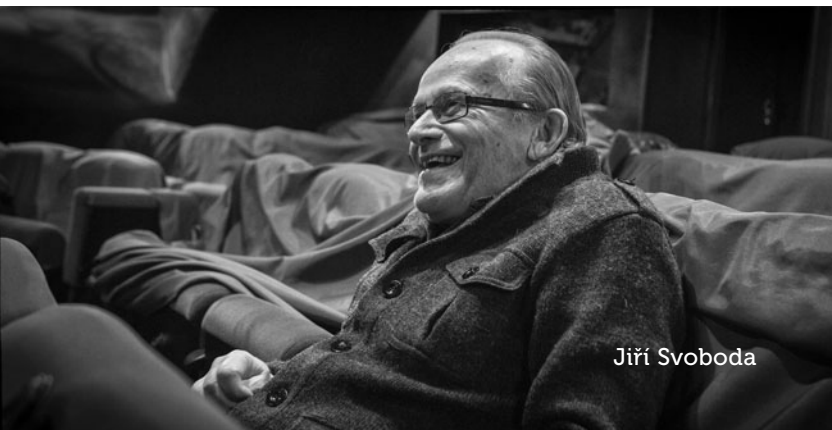
V perspektivě vaší zkušenosti a moudrosti je spravedlnost dosažitelná?

Já myslím, že absolutní spravedlnost dosažitelná není, protože každý má jinou historickou zkušenost. Myslím tím, a teď mluvím adresně o Československu, že někdo jen žil a nebyl ničím postižen, žili jsme normální život. A v mnohém se mi zdá, že ten život byl plnější. Méně jsme se zabývali spotřebou, protože nebylo koneckonců co spotřebovávat a rodiče neměli takový příjem, aby mně mohli kupovat to a ono. Můj zážitek je tedy jiný, než zážitek člověka, který byl v Jáchymově. Je ale přesto vidět především na poválečných poměrech v Německu nebo v jiných zemích, že absolutní spravedlnost prostě provést nešlo. Spravedlnost není vykonána ani ve smyslu toho, že bychom si všichni uvědomovali, jaké mají některé jevy netolerance důsledky. Lidé nemají historickou paměť tak hlubokou. Přiznat si, že Hitlera obdivovali elitní angličtí politici, že antisemitismus byl zakořeněn všude – ve Francii, v Polsku i v Rusku, a že zázemí nacistického hnutí bylo velmi široké, není tak jednoduché.

Pokud není spravedlnost dosažitelná, o co máme usilovat?

Můžeme usilovat o slušnost, a abychom nikomu vědomě neublížili, protože nevědomě každý z nás někdy někomu ublíží. Především se ale má vždycky začínat od jedince. V naší hře to explicitně pojmenovává Paulina: pro tebe to jsou velké pojmy – demokracie, spravedlnost a já nevím, co ještě, ale kde v tom je místo pro mě? Vždycky musíme začínat u toho jednoho konkrétního člověka a ptát se, jestli je na něm spáchané bezpráví odčiněno. Je třeba nežít jen ve velkých pojmech.

Zaznamenal Pavel Ondruch

Jiří Svoboda

Kamenná scéna

DEŠTIVÉ DNY - Keith Huff

Americké drama je hrou o síle přátelství a zároveň kriminálním příběhem. Drsní chlapíci Denny a Joey jsou přáteli od dětství, které oba strávili na chicagském předměstí. Dnes jsou partáky u chicagské policie. Hrají Richard Krajčo a David Švehlík. Režie Janusz Klimsza.

EXPRES NA ZÁPAD – Cormac McCarthy

Strhující psychologické drama. Kultovní dílo amerického autora, mj. laureáta Pulitzerovy ceny, jehož dva romány byly úspěšně zfilmovány. Film „Tahle země není pro starý“ byl oceněn čtyřmi Oscary.

Nevšední setkání dvou diametrálně odlišných lidí v zašlém newyorském bytě - univerzitního profesora a bývalého trestance. Vzácné herecké příležitosti pro Františka Němce a Radka Holuba. Režie Petr Slavík.

HRA O MANŽELSTVÍ – Edward Albee

Chantal Poullain jako Gillian a Jiří Schmitzer jako Jack. Režie Ladislav Smoček.

KDO ŽIDLI MÁ, BYDLÍ!

Měsíčník Českého Rozhlasu, natáčený za účasti diváků, vysílaný na stanici ČRo 2 Praha. Stálým průvodcem rozhlasové hodinky je Milan Hein, zpívá Marta Kubišová a k pianu usedá Karel Štolba. Spoluúčinkují hosté, kteří se v pořadu střídají.

KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ NA ZEMI – Tennessee Williams

Samota, neutuchající déšť, blížící se potopa a tři lidé hledající východisko. Slavné drama velikána amerického divadla nabízí tři velké herecké příležitosti - Jitce Čvančarové, Martinu Hofmannovi a Ondřeji Novákovi v režii Pavla Ondrucha.

KURTIZÁNA – Pavel Ondruch

Jevištní dramatizace na motivy francouzského milostného románu Sidonie-Gabrielly Colettové. V roli někdejší kurtizány Chantal Poullain, v roli jejího milence Igor Orozovič, v roli jeho matky Regina Rázlová. Dramatizace a režie Pavel Ondruch.

LEDNÁČEK – William Douglas Home

Stylová anglická komedie o vdově, sirovi a jeho komorníkovi. Po padesáti letech se setkává slavný spisovatel (František Němec) se svou dávnou láskou (Alena Vránová). Je tu ale ještě jeho komorník (Petr Kostka). Režie Ladislav Smoček..

MEZI ÚTERÝM A PÁTKEM - Joanna Murray-Smith

Odehrává se v Londýně. Do vyrovnaného dlouhotrvajícího manželství vchází mladá novinářka. Jen pár otázek. A nic není, jak na první pohled vypadá. Vynikající tragikomedie, která se může stát všem. Hrají Regina Rázlová, Milan Hein, Jitka Čvančarová a Petra Nesvačilová. Režie Janusz Klimsza.

NA ÚTĚKU – Pierre Palmade a Christophe Duthuron

Nezdolnou energií a nadějí nabitá komedie o náhodném setkání dvou obyčejných žen vydávajících se na cestu

za svobodou, dobrodružstvím a životem prožitým naplno. Ve hře, která se s humorným nadhledem dotýká i témat nelehkých můžete vidět **Janu Štěpánkovou** a **Zlatu Adamovskou**. Režie **Ladislav Smoček**.

NA VAŠE RIZIKO! – Peter Darrell

Chantal Poullain a **Jiří Schmitzer** v poutavém psychologickém příběhu. Poullain v roli francouzské šansoniérky přijíždí do Anglie převzít dům po svém právě zesnulém otci. Dědictví je ovšem komplikované. Je s ním spojeno věčné břemeno – Schmitzer. Režie **Zdeněk Dušek**.

PAN HALPERN A PAN JOHNSON – Lionel Goldstein

Anglická tragikomedie. U hrobu paní Florence se setkají dva staří muži, pan Halpern a pan Johnson. Hra měla světovou premiéru v Londýně a svou poslední roli v životě si v ní zahrál Sir Laurence Olivier. Divadlo Ungelt ji uvádí s **Petrem Kostkou** a s **Františkem Němcem**.

Režie **Ladislav Smoček**.

POSLEDNÍ RECITÁL MARTY KUBIŠOVÉ

Umění odejít je disciplína, kterou zvládá málokdo.

Marta Kubišová má však v tomto ohledu jasno. Její poslední recitál s živou kapelou **Petra Maláska** nebo **Karla Štolby** a s hostem **Milanem Heinem** nabídne to nejlepší z kariéry této uhrančivé osobnosti. Nezapomenutelný večer plný zralého muzikantství a oduševnělého lidství.

POSLEDNÍ ROMANCE – Joe DiPietro

Americká hra o lásce, na kterou není nikdy pozdě. Úsměvný i bolavý příběh tří starších lidí. **Alena Vránová** jako stále atraktivní sedmdesátnice Carol, **Petr Kostka** jako vitální osmdesátník Ralph, **Carmen Mayerová** jako jeho ustaraná sestra Rose a **Jan Bochner** / **Jakub Turek** v roli Mladého muže. Režie **Petr Slavík**.

RŮŽOVÉ BRÝLE – Susan Bigelow a Janice Goldberg

Irskou hospodu a židovské lahůdkářství dělí jen úzká ulička, jejich majitelky, postarší vdovy, však rozděluje nejen náboženství, ale i dávný spor jejich zesnulých manželů. Dramatický příběh, odehrávající se v roce 1938 v Chicagu, nepostrádá irský ani židovský humor.

Hrají **Zuzana Bydžovská**, **Hana Maciuchová** a **Sabina Rojková**. Režie **Lucie Bělohradská**.

ŠEST TANEČNÍCH HODIN V ŠESTI TÝDNECH –

Richard Alfieri

Světově proslulý divadelní hit opět na českém jevišti. Madame Lily Harrison si najme Michaela Minettiho, aby ji naučil swing, tango, valčík, foxtrot, ča-ču a moderní tanec. Hrají a tančí **Chantal Poullain** a **Pavel Kříž**.

Režie **Zdeněk Dušek**.

VZPOMÍNKY ZŮSTANOU – Bernard Slade

Milostný příběh i strhující rodinné drama. **Zlata Adamovská** a **Lucie Štěpánková** / **Jana Stryková** jako matka a dcera. **Petr Štěpánek** a **Vilém Udatný** / **Pavel Kikinčuk** v mužských rolích jímavého příběhu.

TOUHA JMÉNEM EINODIS

Původní český komorní muzikál. Příběh, inspirovaný ne-všedním osudem baronky Sidonie Nádherné, poslední majitelky zámku Vrchotovy Janovice. Kromě barvitého osobního života krásné a inteligentní baronky, přibližuje komorní muzikál také pohnuté historické okamžiky naší země a coby ctitelé baronky v něm vystupují významní muži minulého století, vídeňský novinář a literát Karl Kraus, malíř Max Švabinský či básník Rainer Maria Rilke.

Hrají a zpívají **Marta Kubišová, Aneta Langerová, Milan Hein, Ondřej Novák, Igor Orozovič** a hudební skupina **Karla Štolby** nebo **Petra Maláska**.

Hudba **Karel Štolba**, Libreto a texty **Marta Skarlandtová**, Režie **Pavel Ondruch**.

DÁRCI ŽIDLÍ

Zlata ADAMOVSKÁ
Prof. Dadja ALTENBURG-
KOHLE & Daniel PEŠTA
Jitka ASTEROVÁ
Norbert AUERBACH
Jiří BARTOŠKA
Prof. MUDr. Vladimír
BENEŠ, DrSc.
Martin BEZOUŠKA
Lucie BÍLÁ
Ing. Michal BORGES
Jana BREJCHOVÁ
Tereza BRODSKÁ
Hana BUREŠOVÁ
Zuzana BYDŽOVSKÁ
a Miroslav ETZLER
Aleš CIBULKA
Vilma CIBULKOVÁ
Věra ČASLAVSKÁ
Jitka ČVANČAROVÁ
Martina DELIŠOVÁ
Magdalena DIETLOVÁ
a Dr. Milan SLÁDEK
Michal DOČEKAL
Zeno DOSTÁL
Jaromír DULAVA
Josef DVOŘÁK
Helena DVOŘÁKOVÁ
Monika ELŠÍKOVÁ
Fero FENIČ
Ladislav FIALKA
Květa FIALOVÁ
pes FILIP
Ing. Jan FISCHER CSc.
Jefim FIŠTEJN
MUDr. Alfred GEBHARD
Václav HAUPT
Dagmar a Václav
HAVLOVI
Bohumila a Walter
HEINOVI
Šárka HEJNOVÁ
Ljuba HERMANOVÁ
Hana a Karel
HEŘMÁNKOVI
MUDr. Radkin HONZÁK
Prof. MUDr.
Cyril HÖSCHL,
DrSc., FRCPsych.
PhDr. Slavomil HUBÁLEK
Eva a Václav
HUDEČKOVI
František HUSÁK
Vítězslav JANDÁK
Nina JIRÁNKOVÁ
MUDr. Milan JIRÁSEK

PhDr. Vladimír JURAČKA
Jiří JUST
Jan KANZELSBERGER
Ivan KLÁNSKÝ
Dušan KLEIN
Milan KŇAŽKO
KOOPERATIVA
POJIŠŤOVNA, a.s.,
Vienna Insurance Group
Miloš KOPECKÝ
Petr KOSTKA
Ing. Martin KRAFL
Richard KRAJČO
JUDr. Tomáš KRAUS
Pavel KŘÍŽ
Vendula KŘÍŽOVÁ
Marta KUBIŠOVÁ
MUDr. Roman KUFA
Jiří LÁBUS
Dalibor LACINA
Pavel LIŠKA
Radovan LUKAVSKÝ
Hana MACIUCHOVÁ
Jana MALÁ
Dana a Petr MALÁSKOVI
Carmen MAYEROVÁ
Zuzana a Matěj
MINÁČOVI
Jitka MOLAVCOVÁ
Otakar MOTEJL
Petr MOTLOCH
Kamila MOUČKOVÁ
Ladislav MRKVIČKA
Jiří MUCHA
Světlana NÁLEPKOVÁ
Václav NECKÁŘ
Luděk NEKUDA
Jitka NĚMCOVÁ
František NĚMEC
Petra NESVAČILOVÁ
Mathilde NOSTITZ
Ondřej NOVÁK
Ota ORNEST
Igor OROZOVIČ
Jeňýk PACÁK
Prof. MUDr. Pavel PAFKO,
Dr.Sc.
Irena PAVLÁSKOVÁ
Halina PAWLOWSKÁ
Mgr. Robert PERGL
Libor PEŠEK
Prof. MUDr. Jan PIRK,
Dr.Sc.
Jindřich POLÁK
Viktor POLESNÝ

Václav POSTRÁNECKÝ
Chantal POULLAIN
Michal PROKOP
Vlasta PRŮCHOVÁ-
HAMMEROVÁ
Regina RÁZLOVÁ
Vlastimil RIEDL
Pražská realitní
kancelář ROYAL –
Ing. Jaroslav Košťál
Linda RYBOVÁ
RYOR, a.s.
Alena SCHÄFEROVÁ
Jiří SCHMITZER
Jan a Libuše
SCHNEIDEROVI
Vladimír a Petr SÍSOVI
Jan SKALICKÝ
Marta SKARLANDTOVÁ
Tomáš SLÁMA
Petr SLAVÍK
Ladislav SMOČEK
Olga SOMMEROVÁ
& Olga ŠPÁTOVÁ
Jiří STACH / Simona
STAŠOVÁ
Jiří SUCHÝ / Jiří
SVOBODA
Dana SYSLOVÁ
Petr ŠTĚPÁNEK
Jana ŠTĚPÁNKOVÁ
Karel ŠTOLBA
David ŠVEHLÍK
Libuše ŠVORMOVÁ
Jan TEPLÝ
Pavel TIGRID
TON a.s.
TRICO
Vilém UDATNÝ
Milan UHDE
Eva URBANOVÁ
Marta VANČUROVÁ
Petra a Josef
VAVROUŠKOVI
Ondřej VETCHÝ
Pavel VĚTROVEC
Oldřich VÍZNER
Alena VRÁNOVÁ
Pavel VRBA
Petr WEIGL
Prof. PhDr. Petr WEISS
Anna WETLÍNSKÁ
Valérie ZAWADSKÁ
Zdeněk ZDENĚK
Stanislav ZINDULKA

UNGELT – původně areál odpočinku pro kupce, v němž se vybíral poplatek (clo), zvaný ungelt. Odtud jeho dnešní název. Kromě celnice tady kupci měli dvůr, špitál a kostel. Po obvodu dvora, který sloužil jako tržiště, vyrůstaly nejstarší románské domy. Základy tohoto domu, rovněž v románském slohu, pocházejí z 11. století a jsou k vidění v klubu divadla. Celý dům, včetně prostor, které byly zrekonstruovány na divadlo, tu stojí od 14. století.

Soukromé **DIVADLO UNGELT** bylo slavnostně otevřeno 2. října 1995 panem Milošem Kopeckým, který divadlu daroval své oblíbené otáčivé křeslo. To se nachází v divadelním klubu v unikátním společenství dalších křesel a židlí - darů od sponzorů a známých osobností českého veřejného života, příznivců divadla.

Také
v životě se
občas hodí
nápověda,
abyste věděli,
jak dál.

Kooperativa

VIENNA INSURANCE GROUP

Hlavní partner
Divadla Ungelt

☎ 841 105 105
www.koop.cz

DIVADLO UNGELT

KAMENNÁ SCÉNA | LETNÍ SCÉNA

Kamenná scéna Divadla Ungelt
Malá Štupartská 1, Praha 1
www.divadlounge.cz

Letní scéna Divadla Ungelt
Nový Svět, Praha 1 – Hradčany
www.letniscena.cz

Umělecký ředitel a majitel Milan Hein

Spolupracovníci divadla:

Jiří Pritz, Martin Šimek, Linda Skarlandtová, Marie Krbová,
Kateřina Šimková, Tomáš Dvořan, Radek Svoboda, David Zelinka,
Ondřej Sýkora, Silvie Janáková, Lucie Mrvíková, Iveta Pažoutová,
Václav Bláha, Petr Holata a Tomáš Marvan.

Spoluzakladatel a autor interiéru Václav Haupt

Vydalo DIVADLO UNGELT s.r.o.
Nový Svět 78/5, Praha 1 – Hradčany

Program připravili:

Pavel Ondruch, Milan Hein, Linda Skarlandtová

Foto: © Jan Malíř

Únor 2016 / Sezóna 2015-2016